

MOJA POLSKA

kulturoteka

Spis treści:

1. Adresaci i przedmiot programu
2. Ogólna charakterystyka programu
3. Ogólne cele kształcenia w zakresie języka polskiego w grupie wiekowej powyżej 14. roku życia
4. Szczegółowe cele kształcenia w zakresie języka polskiego w grupie wiekowej powyżej 14. roku życia
5. Treści nauczania
6. Uwagi o realizacji programu
7. Osiągnięcia uczniów po zrealizowaniu programu z języka polskiego dla grupy wiekowej powyżej 14. roku życia
8. Przykładowe karty programowe (scenariusze)

1. Adresaci i przedmiot programu

Program *MOJA POLSKA kulturoteka* jest przeznaczony dla uczniów powyżej 14. roku życia uczących się szkołach polskich poza granicami kraju. Cele i treści nauczania języka polskiego oraz oczekiwane umiejętności są opisane zgodnie z zawartością *Podstawy programowej dla dzieci polskich uczących się za granicą* (Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2009).

Program został przygotowany przez ekspertów Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach *Projektu* współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego *Opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnych programów nauczania dla dzieci obywateli polskich przebywających za granicą* i był konsultowany z nauczycielami języka polskiego pracującymi w szkołach polskich na obczyźnie.

Program przeznaczono dla uczniów powyżej 14. roku życia i objął on treści podstawy programowej dla uczniów znających polski na poziomie średnio zaawansowanym (B) i zaawansowanym (C). Zakładamy, że materiał może być wykorzystany także w nauczaniu młodzieży znającej język polski na poziomie podstawowym (A). Mimo że proponujemy również łatwiejsze zadania lub ćwiczenia, nauczycielowi pozostawiamy decyzję, jakie partie materiału wykorzysta w pracy z uczniami słabo posługującymi się polszczyzną, ponieważ jest bardzo prawdopodobne, że uczniowie ci mogą znacznie różnić się poziomem umiejętności w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych.

Na ostatnim etapie edukacji w programie proponujemy zapoznanie ucznia z kulturą współczesną (XX i XXI wieku) oraz składającymi się na kod kulturowy młodego pokolenia Polaków tekstami z czasów dawniejszych (od XVI do XIX stulecia). Tematy dotyczące literatury i innych dziedzin twórczości uzupełniliśmy ćwiczeniami praktycznymi – słuchania i czytania oraz mówienia i pisanie, wychodząc z założenia, że najważniejszym celem edukacji jest kształcenie umiejętności posługiwania się językiem.

Chcemy pokazać młodym Polakom mieszkającym i uczącym się poza granicami kraju taką Polskę, z jaką codziennie spotykają się ich rówieśnicy żyjący w kraju. Dając im niezbędny zestaw tekstów kultury oraz źródeł informacji (rybę), wyposażamy ich jednocześnie w umiejętności pozwalające na samodzielne zdobywanie i pogłębianie wiedzy o kraju przodków (wędkę).

Tytuł programu – *MOJA POLSKA kulturoteka* – jest zapisem naszego wyobrażenia polskiej półki w pokoju każdego ucznia. Półki, na której stoją polskie książki i płyty oraz

segregatory z notatkami, fotografiami i wydrukami. W naszym podręczniku znajdzie się: Moja Biblioteka, Moja Filmoteka, Moja Płytoteka oraz Mój Słownik. Na półce postawimy tymczasem niewielki zbiór na dobry początek, ale mamy nadzieję, że uczniowie wkrótce zgromadzą samodzielnie bogatą kolekcję.

2. Ogólna charakterystyka programu

Program „Moja polska kulturoteka” zawiera 180 kart programowych. Przekładają one założenia podstawy programowej na praktykę lekcyjną. Zawierają materiał, który można zrealizować na jednej lub kilku lekcjach, zależnie od czasu, jakim dysponuje nauczyciel. Każda karta zawiera informacje o materiale i metodach nauczania oraz formach sprawdzania wiedzy i umiejętności ucznia. Mając świadomość wszelakiego rodzaju ograniczeń, staraliśmy się przygotować propozycje, które zaspokoją potrzeby nauczycieli pracujących w różnych warunkach. Prezentowane treści można realizować w dowolnej kolejności i w dowolnym czasie. Poetyka półki z tekstami kultury pozwala na sięganie do wybranych pozycji w dowolnym momencie.

Staraliśmy się uzupełnić obowiązującą w Polsce podstawę programową o te treści i te teksty, które poznaje polski uczeń w codziennym, także pozaszkolnym kontakcie z kulturą i środkami masowego przekazu. Naszym zamierzeniem było wyposażenie młodego Polaka żyjącego za granicą w wiedzę i umiejętności umożliwiające komunikowanie się ze swoim rówieśnikiem funkcjonującym w ojczyźnie. Dlatego też położyliśmy szczególny nacisk na kulturę współczesną i odczytywanie przeszłości przez teraźniejszość.

Założyliśmy, że uczeń uczęszczający do szkoły w kraju pobytu zdobywa wiedzę z zakresu historii i teorii literatury w zakresie wystarczającym do analizy polskich tekstów kultury. Uzupełniamy zatem treści nauczania wyłącznie o te elementy, które stanowią specyfikę naszego dorobku kulturowego. W nauczaniu języka polskiego zwracamy szczególną uwagę na formy wypowiedzi typowe dla polskiej praktyki edukacyjnej. Staramy się, by uczeń miał możliwość uzupełnienia wiedzy zdobytej w szkole kraju pobytu o treści edukacyjne polskiej szkoły na obczyźnie.

Niezwykle istotne, tak w kraju, jak i za granicą, jest budowanie więzi pokoleniowej. Zachęcamy zatem w naszym programie do rozmawiania z rodzicami i dziadkami. Proponujemy rozmowy o przeszłości, o Polsce, jaką zapamiętali przodkowie, i o polskiej teraźniejszości, której doświadczają na co dzień, niezależnie od tego, gdzie mieszkają.

3. Ogólne cele kształcenia w zakresie języka polskiego w grupie wiekowej powyżej 14. roku życia

Cele ogólne: (zadania szkoły i nauczyciela)

1. Kształtowanie tożsamości indywidualnej oraz rozwijanie poczucia związku ze wspólnotą narodową kraju przodków.
2. Zapoznanie z dorobkiem kulturowym tworzącym świadomość narodową Polaków.
3. Zapoznanie z kulturą współczesną i tekstami kultury odzwierciedlającymi wizerunek dzisiejszej Polski.
4. Zapoznanie z tradycjami i obyczajowością Polski oraz uświadomienie różnic między zwyczajami różnych narodów i kultur.
5. Rozwijanie umiejętności komunikowania się w języku polskim w różnych sytuacjach.
6. Kształcenie umiejętności samodzielnego korzystania z różnych źródeł wiedzy o Polsce.
7. Kształtowanie świadomości związków kultury polskiej z kulturą Europy i świata.

4. Szczegółowe cele kształcenia w zakresie historii w grupie wiekowej powyżej 14. roku życia

■ Słuchanie

Uczeń umie:

1. uważnie i aktywnie słuchać,
2. słuchać ze zrozumieniem wypowiedzi o różnym charakterze, także nadawanych za pomocą środków audiowizualnych,
3. rozpoznawać środki językowe pełniące różne funkcje stylistyczne,
4. dostrzegać intencje nadawcy wypowiedzi.

■ Czytanie

Uczeń umie:

1. czytać na głos, prawidłowo akcentując wyrazy i stosując akcent zdaniowy,
2. czytać ze zrozumieniem utwory literackie i inne teksty kultury,
3. dostrzegać intencje nadawcy wypowiedzi,
4. rozpoznawać specyficzne cechy gatunków literackich i publicystycznych,

5. rozpoznawać wartości wpisane w teksty kultury,
6. stosować podstawowe pojęcia z poetyki,
7. odczytywać kody różnych dziedzin sztuki,
8. dostrzegać związki tekstów kultury z historią Polski,
9. korzystać z różnych źródeł informacji.

■ **Mówienie**

Uczeń umie:

1. poprawnie wypowiadać się w różnych formach i sytuacjach,
2. wyrażać uczucia i emocje,
3. formułować, uzasadniać i bronić własne sądy,
4. przestrzegać zasad etykiety językowej,
5. recytować utwory literackie.

■ **Pisanie**

Uczeń umie:

1. poprawnie wypowiadać się w różnych formach gatunkowych,
2. analizować i interpretować utwory literackie oraz inne teksty kultury,
3. komponować dłuższe wypowiedzi,
4. dostosować styl do formy wypowiedzi,
5. stosować formuły grzecznościowe odpowiednie do sytuacji,
6. stosować obowiązujące normy poprawnościowe, posługując się słownikami,
7. redagować własny tekst.

■ **Świadomość językowa**

Uczeń zna słownictwo dotyczące następujących obszarów tematycznych:

1. Ja i moi bliscy
2. Dom i otoczenie
3. Życie codzienne
4. Zdrowie i sport
5. Podróże i turystyka.
6. Środowisko naturalne
7. Technika, media
8. Wiedza o Polsce
9. Język nauki

5. Treści nauczania

Teksty kultury

Teksty kultury	Zagadnienia
Tadeusz Borowski, <i>U nas w Auschwitzu</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Jak mówić o Auschwitzu?2. Żywi mają rację przeciw umarłym.3. Oszukani przez Platona.
Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i>	<ol style="list-style-type: none">4. Budowa komedii.5. Typy komizmu.6. Problemy adaptacji.7. Kultura sarmacka.
Zbigniew Herbert, <i>Prześlanie Pana Cogito</i>	<ol style="list-style-type: none">8. Pan Cogito o postawie wyprostowanej.9. Dokąd prowadzi droga Pana Cogito?10. Kim Pan jest, Panie Cogito?
Jan Kochanowski, <i>Tren IX i X</i>	<ol style="list-style-type: none">11. O różnych sposobach wyrażania straty.12. Kryzys światopoglądowy poety.13. Nekrolog.
Adam Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i>	<ol style="list-style-type: none">14. Soplicowo – centrum polszczyzny.15. Dwór.16. Tradycje i obyczaje.17. Rekwizyt.18. Natura.19. Jankiel.20. Jacek Soplica.21. I jakoś to będzie.22. Kraj lat dziecińczych – substytut ojczyzny.23. Terapeutyczna funkcja poematu (powrotu do ojczyzny zapamiętanej z przeszłości).24. Mała ojczyzna.

	25. Grzegorz Turnau <i>Soplicowo</i>
Adam Mickiewicz, <i>Stopy Akermalskie</i>	26. Jedźmy, nikt nie woła. 27. Poetyckie budowanie obrazu świata. 28. Natchnienie i redagowanie.
Sławomir Mrożek, <i>Tango</i>	29. Relacje rodzinne. 30. Miniatura społeczeństwa. 31. Groteska po polsku. 32. Syndrom Edka.
Cyprian Kamil Norwid, <i>Moja piosnka II</i>	33. Moja Polska. 34. Jak czytać Norwida?
Bolesław Prus, <i>Lalka</i>	35. Kilka słów o <i>Lalce</i> jako powieści. 36. Romantycy. 37. Pozytywiści. 38. Świat wartości. 39. Arystokracja. 40. Mieszczanie. 41. Wokulski. 42. Społeczeństwo polskie. 43. Podziały narodowościowe. 44. Stereotypy narodowe. 45. Kwestia żydowska. 46. Jak mieszkają? 47. Warszawa. 48. Społeczeństwo polskie w II połowie XIX wieku a społeczeństwo współczesne.
Juliusz Słowacki, <i>Smutno mi Boże</i>	49. Rozmowa z Bogiem.
Stanisław Wyspiański, <i>Wesele</i> (tekst i film)	50. Wprowadzenie do interpretacji tekstu.

	<p>51. Chłopi wobec inteligencji.</p> <p>52. Miłość bez wzajemności.</p> <p>53. Modernizm, czyli neoromantyzm. Widma.</p> <p>54. Młodopolskie dyskusje o miłości.</p> <p>55. Wieczna miłość do ojczyzny.</p> <p>56. Dramat symboliczny.</p>
Ida Fink, <i>Odplywajacy ogród</i>	<p>57. W czasie wojny.</p> <p>58. Odwrócony topos Raju.</p>
Ida Fink, <i>Drzazga</i>	<p>59. Po zakończeniu wojny.</p>
Irit Amiel, <i>Daniel</i>	<p>60. Syndrom ocalonych.</p>
Ida Fink, <i>Awans</i>	<p>61. Z innej perspektywy.</p>
Witold Gombrowicz, <i>Ferdydurke</i>	<p>62. Lekcja polskiego – cechy groteski.</p> <p>63. Pojedynek na miny – język literacki a język filmowy.</p>
Paweł Huelle, <i>Weiser Dawidek</i>	<p>64. Gdańsk. Mała ojczyzna.</p> <p>65. Obcy – swój.</p> <p>66. Tajemniczy świat dzieciństwa. Realizm magiczny.</p>
Jarosław Iwaszkiewicz, <i>Panny z Wilka</i> (tekst i film)	<p>67. Typy narracji.</p> <p>68. Nieznośny upływ czasu.</p> <p>69. W poszukiwaniu tożsamości.</p>
Ryszard Kapuściński, <i>Cesarz</i>	<p>70. Sztuka reportażu.</p> <p>71. Afryka. Obce światy.</p> <p>72. Autorytaryzm.</p>

Jan Kochanowski, <i>Pieśń II i IX</i>	73. Jak żyć?
Tadeusz Konwicki, <i>Mała Apokalipsa</i>	74. „Oto nadchodzi koniec świata”. 75. Człowiek zniewolony w państwie totalitarnym.
Ignacy Krasicki, <i>Żona modna</i>	76. Satyra. 77. Swojskość i cudzoziemszczyzna.
Antoni Libera, <i>Madame</i>	78. Warszawa lat sześćdziesiątych.
Stanisław Lem, <i>Opowieści o pilocie Pirxie</i>	79. Polskie <i>science fiction</i> 80. Pirx to romantyczny rycerz czy technokrata? 81. Humanizm kosmiczny.
Adam Mickiewicz, <i>Dziady cz. II</i>	82. Ludowość. 83. Człowieczeństwo i jego źródła.
Adam Mickiewicz, <i>Dziady cz. III</i>	84. Metafizyczny sens cierpienia. 85. Polska – Chrystusem narodów. 86. Dramat romantyczny. 87. Różne możliwości realizacji scenicznych lub filmowych dramatu.
Adam Mickiewicz, <i>Romantyczność</i>	88. Romantyczna koncepcja poznania. 89. Romantyczna wrażliwość.
Adam Mickiewicz, <i>Oda do młodości</i>	90. Poetyka manifestu. 91. Świat starych i świat młodych.
Adam Mickiewicz, <i>Do M...</i>	92. Romantyczna miłość.
Bruno Schulz, <i>Sklepy cynamonowe</i>	93. Poetyka snu.

	94. Językowy obraz świata.
Henryk Sienkiewicz, <i>Potop</i>	95. Bohater romantyczny w pozytywizmie. 96. Tradycje sarmackie. Młot rycerza. 97. Dyskusja o polskości.
Juliusz Słowacki, <i>Balladyna</i>	98. Budowa dramatu – wprowadzenie do interpretacji. 99. Portrety psychologiczne bohaterów. 100. Dwa światy. 101. Droga do władzy. 102. Inscenizacje <i>Balladyny</i> .
Juliusz Słowacki, <i>Testament mój</i>	103. Testament poety.
Olga Tokarczuk, <i>Prawiek i inne czasy</i> (fragmenty)	104. Toponomastyka. 105. Magia przedmiotu (młynec).
Janusz Zajdel, <i>Paradyzja</i>	106. Literatura <i>science fiction</i> 107. Manipulacja językowa, zafałszowany świat komunizmu. 108. W poszukiwaniu idealnego państwa.
Gabriela Zapolska, <i>Moralność pani Dulskiej</i>	109. Dulszczyzna. 110. „Na co mamy cztery ściany i sufit...?”
Sarmatyzm (Jan Chryzostom Pasek, <i>Pamiętniki</i>)	111. Słownictwo staropolskie. 112. Sarmatyzm. 113. Pamiętnikarstwo. 114. Literatura wobec historii. 115. Patriotyzm, nacjonalizm, tożsamość narodowa.
Stefan Chwin <i>Rynek w Monachium</i> (Rozdział	116. Monachium – centrum faszystowskiej

I powieści <i>Dolina radości</i>)	ideologii
Jarosław Iwaszkiewicz, <i>Borsuk</i>	117. Lata pięćdziesiąte.
Marek Nowakowski <i>Paw</i>	118. Stan wojenny w Polsce.
Marek Nowakowski, <i>Peruka</i>	119. Sytuacja artystów w PRL.
Andrzej Stasiuk <i>Władek</i>	120. Transformacja ustrojowa w Polsce po 1989 roku. 121. Kultura konsumpcyjna.
Stanisław Bareja, <i>Miś</i>	122. Tradycja i codzienność. 123. Komizm sytuacji w filmie.
Krzysztof Kieślowski, <i>Przypadek</i>	124. Czytanie tekstu kultury. 125. Filozofia przypadku.
Marek Piwowski, <i>Rejs</i>	126. Najciekawszy polski film XX wieku. 127. Kultowa kultura.
Andrzej Wajda, <i>Pan Tadeusz</i>	128. Biblia polskości.

Kręgi tematyczne

Kręgi tematyczne	Zagadnienia
Ja i moi bliscy:	
dane osobowe (imię, nazwisko, wiek, adres, data i miejsce urodzenia, wykształcenie),	1. Przygotowanie CV. 2. Zmienne socjodemograficzne (czytanie raportu badawczego <i>Polacy wobec swojej historii</i>).

	<p>3. Nasze imiona.</p> <p>4. Moda na imiona.</p>
wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, talenty i zdolności,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury – np. Lalka, Balladyna, Potop.</i>
zainteresowania, hobby, pasje,	<p>5. Zainteresowania i pasje.</p> <p>6. Wolontariat.</p>
uczucia, emocje, marzenia, plany,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury – np. Lalka, Balladyna, Pan Tadeusz, Wesele.</i>
praca i kariera,	7. Szukamy pracy: czytamy dodatek do „Gazety Wyborczej” – <i>Praca.</i>
rodzina, relacje rodzinne i stopnie pokrewieństwa,	<p>8. Rodzina – stopnie pokrewieństwa.</p> <p>9. Drzewo genealogiczne.</p>
życie towarzyskie,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury – np. Lalka, Pan Tadeusz, Żona modna.</i>
konflikty i problemy (w tym problemy etyczne).	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury – np. godność i przetrwanie, postawa wyprostowana, zwątpienie, traumatyczne doświadczenia emigranta, konflikt pokoleń, kwestia żydowska, koncepcje człowieczeństwa.</i>
Dom i otoczenie:	
dom i otoczenie domu,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury – np. Lalka, Pan Tadeusz.</i>
miejsce zamieszkania i okolice,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury – np. Madame, Prawiek i inne czasy.</i>

atrakcje w miejscu zamieszkania i okolicy.	10. Przewodniki – stare i nowe. 11. Przewodniki i mapy Wrocławia.
Życie codzienne:	
kalendarz (miesiące, dni tygodnia),	12. Pisownia dat.
klasa, szkoła, system edukacji,	13. Polski system edukacji.
sposoby spędzania wolnego czasu (np. kino, teatr, klub),	14. Co jest grane? – jak zaplanować czas wolny w Warszawie?
żywnienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy, lokale gastronomiczne, sposoby odżywiania się),	15. Polska kuchnia. 16. Frazeologizmy związane z potrawami. 17. Przepisy kulinarne (system miar i wag).
zakupy (sklepy, towary, miary i wagi, pieniądze, reklama, reklamacja),	18. Kupowanie w sklepie internetowym – wyszukiwanie, 19. Kupowanie w sklepie internetowym – zamawianie. 20. Kupowanie w sklepie internetowym – reklamacja.
ubranie, moda i styl.	21. Stara i nowa szafa. 22. Nowa szafa.
Zdrowie i sport:	
higiena osobista,	23. Codzienna higiena. 24. Język reklamy. 25. Higiena w dawnej Polsce i jej uwarunkowania.
zdrowy styl życia, dieta,	26. Zdrowa kuchnia.

dyscypliny i wydarzenia sportowe,	27. Dyscypliny sportowe. 28. Paraolimpiada. 29. Niepełnosprawni sportowcy.
Podróże i turystyka:	
planowanie wycieczki i podróży,	30. Wyprawa do Polski – jak zaplanować?
znane miejsca i zabytki,	31. Wyprawa do Polski – co zwiedzić?
baza turystyczna,	32. Wyprawa do Polski – gdzie mieszkać?
transport.	33. Wyprawa do Polski – jak podróżować?
Środowisko naturalne:	
klimat, pogoda, pory roku,	<i>W programie nauczania geografii.</i>
świat roślin i zwierząt,	<i>W programie nauczania geografii.</i>
krajobraz,	<i>W programie nauczania geografii.</i>
ekologia,	<i>W programie nauczania geografii.</i>
katastrofy naturalne,	<i>W programie nauczania geografii.</i>
przestrzeń kosmiczna.	<i>W programie nauczania geografii.</i>
Technika, media:	
radio, telewizja, prasa, internet.	34. Historia internetu w Polsce. 35. Historia polskiego radia. 36. Etymologia słowa <i>prasa</i> . 37. Rynek prasowy. 38. Historia polskiej telewizji.

	39. Program telewizyjny.
Wiedza o Polsce:	
twórcy kultury i ich dzieła,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury.</i>
święta, tradycje i zwyczaje, rocznice,	40. Polska gościnność. 41. Savoir vivre. 42. Sposoby zwracania się do ludzi w różnych sytuacjach. 43. Święta państwowe. 44. Boże Narodzenie i Wielkanoc. 45. Tradycja.
Język nauki:	
terminy z zakresu wiedzy o języku,	46. Komunikacja językowa. 47. Funkcje mowy. 48. Językowy obraz świata. 49. Archaizmy. 50. Stylizacja językowa. 51. Ćwiczenia leksykalne. 52. Polska interpunkcja.
terminy z zakresu wiedzy o literaturze,	<i>W trakcie analizy wybranych tekstów kultury.</i>
terminy historyczne i geograficzne.	<i>W programie nauczania historii i geografii.</i>

6. Uwagi o realizacji programu

Treści nauczania przeznaczono na trzy lata nauki, czyli 180 spotkań, składających się z dwóch lekcji. Staraliśmy się przygotować karty programowe (scenariusze) tak, by wypełniły całe spotkanie. Mamy jednak świadomość, że praca z uczniem może przebiegać w różnym

tempie, więc nasze propozycje są elastyczne. Można je skracać, łączyć i dzielić, w zależności od potrzeb i możliwości.

Naszym celem jest przede wszystkim wyposażenie ucznia w narzędzia umożliwiające mu samodzielne zdobywanie wiedzy o kraju, czyli język przodków oraz zainteresowanie Polską. Staramy się, by zajęcia były zarówno ciekawe, jak i pożyteczne. Proponujemy zatem różne metody realizacji materiału, metody tradycyjne i nowoczesne. Te, które znamy z programu dla dzieci młodszych (np. projekt, burza mózgów) i te, które oferujemy tylko najstarszym (np. czytanie tekstu kultury).

Przez tekst kultury rozumiemy, zgodnie z zapisami *Podstawy programowej dla dzieci polskich uczących się za granicą* (Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2009) *każdy wewnątrznie zorganizowany według określonych reguł, znaczący wytwór kultury, np.: dzieło plastyczne, filmowe, grafikę, rzeźbę, strój, zachowania realizujące pewien społecznie utrwalony wzorzec*. Tekst kultury czytamy jako specyficzny akt komunikacji. Koncentrujemy się na nadawcy i odbiorcy, komunikacie, kontekście i kodzie, odpowiadając na kardynalne pytania – kto, do kogo, o czym, jak i po co mówi? **Rozumienie czytanych, słuchanych i oglądanych tekstów kultury uważamy za najważniejszą umiejętność, jaką uczeń zdobywa w procesie edukacji kulturowej.** By je rozumiał, musi sprawnie posługiwać się wykorzystywanymi przez nie kodami. Przede wszystkim – językiem.

Kształcenie językowe traktujemy funkcjonalnie i teorię zastępujemy praktyką. Uczymy korzystania ze słowników, poradników oraz internetu w codziennym zmaganiu się z trudną materiałem polszczyzny zarówno literackiej, jak i potocznej. Proponujemy ćwiczenia językowe o różnym stopniu trudności, również takie, które uczeń może samodzielnie przygotować (np. zadania z ortografii i interpunkcji) i samodzielnie sprawdzić. **Kształtowanie świadomości językowej oraz bogacenie słownictwa uważamy za najważniejsze składniki edukacji językowej uczenia.**

Staramy się nie obciążać zbytnio ucznia pracą w domu. Proponujemy mu analizowanie i interpretowanie fragmentów tekstów literackich przede wszystkim w czasie lekcji. Za szczególnie ważne uważamy kształcenie umiejętności czytania współczesnych tekstów kultury, by odbiór ich nie pozostał tylko na poziomie warstwy fabularnej czy dosłownej. Zatem film i oglądamy, i szczegółowo omawiamy. **Za podstawowy wyznacznik naszych metod nauczania przyjmujemy zasadę „mniej znaczy więcej”.**

Realizacja tego programu, szczególnie jego treści kulturowych, możliwa jest także w grupie o słabym stopniu znajomości języka polskiego. Proponujemy wtedy w narracyjnej i objaśniającej warstwie lekcji używanie języka kraju zamieszkania.

7. Osiągnięcia uczniów po zrealizowaniu programu z języka polskiego dla grupy wiekowej powyżej 14. roku życia

■ Czytanie

Uczeń:

1. czyta na głos, prawidłowo akcentując wyrazy, i stosuje akcent zdaniowy oraz zachowuje intonację zdania,
2. rozumie dłuższe teksty informacyjne – popularnonaukowe oraz publicystyczne (np. wywiad, felieton, reportaż),
3. rozumie dłuższe teksty użytkowe – broszury i instrukcje,
4. rozpoznaje podstawowe funkcje wypowiedzi – poznawczą, impresywną, ekspresywną, fatyczną, metajęzykową i estetyczną,
5. wyszukuje informacje w tekście i porządkuje je,
6. rozpoznaje jawną i ukrytą intencję wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, sugestię),
7. dostrzega w wypowiedzi przejawy manipulacji,
8. rozpoznaje ironię,
9. w tekście argumentacyjnym wskazuje tezę, argumenty, przykłady i wnioski,
10. czyta wybrane utwory literackie (z różnych epok – od XVI do XXI wieku),
11. rozumie utwory literackie i inne teksty kultury, a w ich interpretacji uwzględnia różne konteksty – np. biograficzne, historyczne, filozoficzne,
12. identyfikuje elementy konstrukcyjne struktury tekstu literackiego – plan wyrażania i plan treści, oraz dostrzega relacje między nimi,
13. wskazuje i charakteryzuje podstawowe kategorie świata przedstawionego – temat, motywy, wątki, kreację czasu i przestrzeni, postaci literackich, budowę fabuły,
14. odczytuje sens całego tekstu i wydzielonych fragmentów oraz ich funkcję na tle całości,
15. rozpoznaje środki językowe (fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, składniowe i leksykalne) pełniące różne funkcje stylistyczne,
16. rozpoznaje wartości wpisane w teksty kultury,
17. zestawia i porównuje różne teksty kultury,
18. stosuje podstawowe pojęcia z poetyki – genologii (rodzaje i gatunki literackie: pieśń, tren, satyra, sonet, nowela, powieść, opowiadanie, epepeja, ballada, dramat), wersologii (wers, strofa, rym, rytm, przerzutnia), stylistyki (epitet, porównanie, metafora, animizacja, personifikacja, symbol, alegoria, inwersja, apostrofa, inwokacja, paralelizm, anafora, peryfraz, stylizacja, archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja),

19. korzysta z rozmaitych źródeł informacji – np. słowników, literatury popularnonaukowej i naukowej, prasy, internetu.

■ Słuchanie

Uczeń:

1. rozumie wypowiedzi o złożonej strukturze, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych, i odbiera zawarte w nich informacje zarówno jawne, jak i ukryte,
2. rozumie utwory literackie i inne teksty kultury – filmy, piosenki i teledyski,
3. rozumie wypowiedzi o charakterze popularnonaukowym i publicystycznym (np. wywiad, felieton, reportaż),
4. rozumie intencję wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, prowokację) oraz rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki służące jej wyrażeniu,
5. rozumie ukrytą intencję wypowiedzi (sugestię i manipulację językową),
6. rozpoznaje ironię,
7. rozpoznaje środki językowe pełniące różne funkcje stylistyczne,
8. odróżnia informacje o faktach od opinii.

■ Mówienie

Uczeń:

1. swobodnie i spontanicznie porozumiewa się w różnych sytuacjach, stosując właściwe formy komunikowania się,
2. formułuje spójną wypowiedź na tematy związane z otaczającą rzeczywistością, opowiada o własnych doświadczeniach, opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i sytuacje,
3. wyraża uczucia i emocje,
4. w dyskusji, wystąpieniu publicznym, debacie formułuje swoje zdanie, uzasadnia je i broni go, podejmuje polemikę,
5. streszcza, omawia przeczytane utwory literackie i inne teksty kultury, wskazuje ich temat, problematykę, charakteryzuje postaci oraz przedstawia przebieg akcji,
6. tworzy spójne, dłuższe wypowiedzi na zadany lub wybrany przez siebie temat,
7. prezentuje przygotowaną wypowiedź, posługując się prezentacją multimedialną,
8. przeprowadza wywiad na wybrany lub wskazany temat,
9. przestrzega zasad etykiety językowej, dostosowuje sposób wyrażania do stylu właściwego dla danej sytuacji,
10. posługuje się odpowiednią tytulaturą,

11. recytuje utwory literackie, interpretując je głosowo.

■ Pisanie

Uczeń:

1. zapisuje dyktowane teksty,
2. sporządza notatkę z tekstu słuchanego i czytanego,
3. tworzy spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź,
4. planuje strukturę wypowiedzi odpowiednią do formy,
5. tworzy formy użytkowe (list prywatny, list oficjalny, podanie, życiorys, CV),
6. wypowiada się w różnych formach gatunkowych (opowiadanie, list prywatny, dziennik, streszczenie, w tym streszczenie tekstu argumentacyjnego, sprawozdanie, rozprawka),
7. przekształca tekst – formy dramatyczne na tekst epicki, a epikę na dramat,
8. analizuje i interpretuje wskazane utwory literackie oraz inne teksty kultury,
9. przedstawia własną opinię na temat poznanych tekstów kultury i uzasadnia ją,
10. przedstawia (opracowuje w pełni) dowolnie wybrany temat,
11. stosuje w wypowiedziach poznane słownictwo,
12. posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą języka,
13. stosuje formuły grzecznościowe odpowiednie do sytuacji,
14. stosuje obowiązujące normy poprawnościowe, posługując się słownikami – np. ortograficznym, języka polskiego, frazeologicznym, poprawnej polszczyzny,
15. redaguje i edytuje własny tekst.

■ Świadomość językowa (leksyka)

Uczeń posługuje się słownictwem dotyczącym następujących zakresów tematycznych:

A. Ja i moi bliscy:

- dane osobowe (imię, nazwisko, wiek, adres, data i miejsce urodzenia, wykształcenie),
- wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, talenty i zdolności,
- zainteresowania, hobby, pasje,
- uczucia, emocje, marzenia, plany,
- praca i kariera,
- rodzina, relacje rodzinne i stopnie pokrewieństwa,
- życie towarzyskie,

- konflikty i problemy (w tym problemy etyczne).
- B. Dom i otoczenie:
- dom i otoczenie domu,
 - miejsce zamieszkania i okolice,
 - atrakcje w miejscu zamieszkania i okolicy.
- C. Życie codzienne:
- kalendarz (miesiące, dni tygodnia),
 - klasa, szkoła, system edukacji,
 - sposoby spędzania wolnego czasu (np. kino, teatr, klub),
 - żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i potrawy, lokale gastronomiczne, sposoby odżywiania się),
 - zakupy (sklepy, towary, miary i wagi, pieniądze, reklama, reklamacja),
 - ubranie, moda i styl.
- D. Zdrowie i sport:
- higiena osobista,
 - zdrowy styl życia, dieta,
 - dyscypliny i wydarzenia sportowe,
 - sprzęt i obiekty sportowe.
- E. Podróże i turystyka:
- planowanie wypoczynku i podróży,
 - znane miejsca i zabytki,
 - baza turystyczna,
 - transport.
- F. Środowisko naturalne:
- klimat, pogoda, pory roku,
 - świat roślin i zwierząt,
 - krajobraz,
 - ekologia,
 - katastrofy naturalne,
 - przestrzeń kosmiczna.
- G. Technika, media:
- telekomunikacja,
 - radio, telewizja, prasa, internet.

H. Wiedza o Polsce:

- twórcy kultury i ich dzieła,
- święta, tradycje i zwyczaje, rocznice.

I. Język nauki:

- terminy z zakresu wiedzy o języku,
- terminy z zakresu wiedzy o literaturze,
- terminy historyczne i geograficzne.

■ Teksty kultury

Uczeń zna wskazane w podstawie programowej teksty kultury (w całości lub we fragmentach):

teksty podstawowe

Tadeusz Borowski, *U nas w Auschwitzu*

Aleksander Fredro, *Zemsta*

Zbigniew Herbert, *Przesłanie Pana Cogito*

Jan Kochanowski, *Tren IX i X*

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz, Stepy Akermańskie*

Sławomir Mrożek, *Tango*

Cyprian Kamil Norwid, *Moja piosnka II*

Bolesław Prus, *Lalka*

Juliusz Słowacki, *Smutno mi Boże*

Stanisław Wyspiański, *Wesele*

i inne teksty kultury

Irit Amiel, *Osmaleni (Daniel)*

Ida Fink, *Skrawek czasu (Odplywający ogród, Awans, Drzazga)*

Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (lekcja polskiego)

Paweł Huelle, *Weiser Dawidek*

Jarosław Iwaszkiewicz, *Panny z Wilka*

Ryszard Kapuściński, *Cesarz*

Jan Kochanowski, *Pieśń II i IX*

Tadeusz Konwicki, *Mała Apokalipsa*

Ignacy Krasicki, *Żona modna*

Antoni Libera, *Madame*

Stanisław Lem, *Opowieści o pilocie Pirxie*

Adam Mickiewicz, *Dziady cz. II i III*, *Romantyczność*, *Oda do młodości*, *Do M...*

Bruno Schulz, *Sklepy cynamonowe*

Henryk Sienkiewicz, *Potop*

Juliusz Słowacki, *Balladyna*, *Testament mój*

Olga Tokarczuk, *Prawiek i inne czasy*

Janusz Zajdel, *Paradyzja*

Gabriela Zapolska, *Moralność pani Dulskiej*

Stanisław Bareja, *Miś*

Krzysztof Kieślowski, *Przypadek*

Marek Piwowski, *Rejs*

Andrzej Wajda, *Pan Tadeusz*

8. Przykładowe karty programowe (scenariusze)

Rodzina, relacje rodzinne i stopnie pokrewieństwa

■ Cele:

Uczeń:

- wyszukuje w tekstach literackich informacje według wskazanego kryterium,
- czyta wybrane utwory literackie (współczesne),
- rozumie utwór literacki, uwzględniając różne konteksty,
- korzysta z rozmaitych źródeł informacji,
- *wzbogaca leksykę i zasób frazeologizmów.*

■ Treści:

- rodzina, relacje rodzinne i stopnie pokrewieństwa.

■ Tematy/Zagadnienia:

- Jak oddać za pomocą akcentu zdaniowego ważne treści tekstu?
- Czytanie na głos tekstu epickiego.
- Rozumienie czytanego tekstu.

■ Moja półka:

- Mira Michałowska, *Wojna domowa*
- Zygmunt Gloger, *Encyklopedia staropolska*

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- sprawdzenie zrozumienia tekstu za pomocą testu z zadaniami wielokrotnego wyboru (praca samodzielna C, w grupach B lub z nauczycielem A).

Ćwiczenie

Tekst: *Narada rodzinna*

Narada rodzinna trwała bardzo długo, chociaż wynik wiadomy był z góry.

Brat z bratową zapowiedzieli się grobowym głosem na niedzielę na herbatę i kiedy wyszli około północy, po kolacji, przy której zjedliśmy wszystkie zapasy i wypiliśmy butelkę wina, sprawa była załatwiona. Bratowa idzie w czwartek na badania do szpitala, a w piątek rano

brat przywiezie Anulę, ich córkę, do nas.

Badania mojej bratowej mają trwać kilka tygodni, bo w ogóle nie wiadomo, co jej jest. Mój brat pracuje w fabryce samochodów i bardzo rzadko przychodzi do domu pomieszkać. Zgodziliśmy się przyjąć Anulę do siebie na ochotnika, chórem, z entuzjazmem.

Oni bronili się bardzo usilnie. My nalegaliśmy coraz bardziej.

Oni mówili, że to nie ma sensu i że się zameczymy. Myśmy mówili, że jesteśmy bezdziejni, chociaż oni o tym dobrze wiedzieli, i że zawsze marzyliśmy.

Oni mówili, że się nie pomieścimy w tych dwóch małych pokojach. My mówiliśmy, że nie tak ludzie mieszkają i że krew nie woda.

Oni mówili, że dziecko wychować to nie takie proste i że Anula jest bardzo trudna. Myśmy mówili, że dla nas to prawdziwa przyjemność i że miesiąc to nie całe życie.

Oni mówili, że ona jest niemożliwa, że trzeba jej pilnować, żeby odrobiła lekcje, żeby się nie włóczyła i żeby nie nosiła stylonów bez szwów. Myśmy mówili, że ostatecznie jak przez miesiąc lekcji nie odrobi, to nie będzie nieszczęścia.

Na to moja bratowa zaczęła płakać i powiedziała, że woli umrzeć.

Na to mój mąż się podniósł i powiedział, że sam osobiście będzie sprawdzał matematykę z ósmej klasy. Dałam słowo honoru, że będę surowa, stanowcza, nieustępliwa, że będę karała, pilnowała, hartowała, sprawdzała, matkowała. Zapewniłam, że potrafię być bezkompromisowa, szczególnie dla dziewczynek.

Na to bratowa powiedziała, że Anula ma kryształowe serce i że jest złotym dzieckiem, szczególnie w porównaniu ze swoją najlepszą przyjaciółką, Hanią, która wywiera na nią jak najgorszy wpływ. A mój brat dodał, że nie należy być zbyt surowym dla Anuli, bo ona jest bardzo subtelna i że jego zdaniem, jakby się jej dało święty spokój, to by odrabiała lekcje i myła uszy, i w ogóle zachowywała się bez zarzutu, tylko, że matka za dużo od niej wymaga, a to wywołuje reakcję.

Przyrzekliśmy to wszystko zrobić i po bardzo źle przespanej nocy poszliśmy kupić łóżko polowe do sklepu sportowego, gdzie mój mąż zaraz chciał kupić piękny czerwony namiot i sprzęt sportowy. Skończyło się na łóżku i na kuchence polowej, składanej, czeskiej, na paliwo w pigułkach. Paliwo ma nadejść nieco później.

Źródło: Mira Michałowska *Wojna domowa* (fragment)

Ćwiczenie

1. Narratorem opowiadania jest
 - a. matka Anuli.
 - b. babka Anuli.

- c. **siostra ojca Anuli.**
 - d. siostra matki Anuli.
2. Opowiadanie obejmuje
- a. dwa dni.
 - b. popołudnie.
 - c. **popołudnie i wieczór.**
 - d. sześć dni (od niedzieli do piątku).
3. Anula musi zamieszkać u krewnych, bo
- a. zmieniła szkołę i dojazd zabiera jej zbyt dużo czasu.
 - b. Hanka ma na nią zły wpływ i rodzice chcą ją oddzielić od przyjaciółki.
 - c. **ojciec Anuli ciężko pracuje, a matka idzie do szpitala.**
 - d. krewna Anuli idzie do szpitala i dziewczyna zaopiekuje się jej mężem.
4. Krewni przyjmują Anulę
- a. po długiej dyskusji i niechętnie.
 - b. po długiej dyskusji i pod wpływem emocji.
 - c. **z własnej woli i chętnie.**
 - d. chętnie, przychylając się do prośby jej rodziców.
5. Krewni mogą przyjąć Anulę, bo
- a. ich dziecko wyjechało na studia.
 - b. ich dziecko i Anula będą mieszkać w jednym pokoju.
 - c. są bezdzietni i mają duże mieszkanie.
 - d. **są bezdzietni i, mimo iż mają niewielkie mieszkanie, poradzą sobie.**
6. W sklepie sportowym bohaterzy kupili.
- a. łóżko polowe i czerwony namiot.
 - b. łóżko polowe, czerwony namiot i kuchenkę polową.
 - c. **łóżko polowe i kuchenkę polową.**
 - d. łóżko polowe, kuchenkę polową i paliwo w pigułkach.
7. Które zdanie najlepiej charakteryzuje rodziców Anuli?
- a. Oboje uważają, że Anula wymaga silnej ręki, choć jest złotym dzieckiem.
 - b. Oboje uważają, że mimo złego przykładu i wpływu Hani, należy być łagodnym dla córki.
 - c. Mają odmienne zdanie o córce i metodach wychowawczych.
 - d. **Mają odmienne zdanie o metodach wychowawczych, ale oboje dostrzegają zalety dziecka.**

- Ćwiczenia językowe – wzbogacenie słownictwa związanego z okreśeniami pokrewieństwa używanymi w polszczyźnie dawnej i współczesnej (C).

Ćwiczenie

Przeczytaj podany tekst uważnie – pomoże Ci odpowiedzieć na kolejne pytania.

Tekst

Pokrewni są ci, którzy od jednej osoby ród swój wiodą, powinowaci zaś są krewni męża względem krewnych żony i odwrotnie. Polacy mieli nader obfity słownik nazw określających stopień pokrewieństwa. Dzieci syna lub córki są wnuczętami. W dawnej polszczyźnie nie mówiono wnuk, ale wnęk, nie wnuczka, ale wnęka lub wnęczka. Żona brata, czyli bratowa nazywała się jątrew. Siostra matczyna lub ojцова zwie się ciotką. Mąż ciotki zwie się pociot lub naciot. Rodzony brat matki jest wujem, żona jego wujną, czyli wujenką. Brat ojca jest stryjem, strykiem. W dawnej polszczyźnie skracano stryjek na stryk. Żona stryja jest stryjenką lub stryjną.

Źródło: Zygmunt Gloger, *Encyklopedia staropolska*,.....

1. Oceń prawdziwość zdań, odwołując się wyłącznie do opowiadania!

a) Anula ma wujenkę.	TAK NIE
b) W opowiadaniu występują zarówno krewni, jak i powinowaci.	TAK NIE
c) W niedzielę spotkali się ciotka i naciot, brat i jątrew.	TAK NIE
d) Anula zamieszkała u stryjostwa.	TAK NIE

2. W opowiadaniu użyto frazeologizmu *kw nie woda* – przeczytaj fragment hasła słownikowego i wskaż, w jakim znaczeniu został użyty (**odpowiednie znaczenie podkreśl**).

Krew [...] **61. k.** nie woda: a) *<wrodzony temperament daje znać o sobie>*: Jeżeli czym jegomości obraził, to przepraszam. Krew u mnie nie woda i jak się rozgrzeje, to i diabeł jej nie ochłodzi. b) *daw. <związki rodzinne są silne>*: Każdy bliźni, lecz przecie krew nie woda.

3. Po przeczytaniu kolejnego hasła słownikowego zaznacz prawdziwe zdanie.

Krewny Bliski **k.**, przestarz. **k.** po mieczu *<spokrewniony ze strony ojca>*. **k.** po kądzeli *<spokrewniony ze strony matki>*. żart. **k.** po Adamie *<wcale nie krewny>*.

- a) Anula zamieszkała u krewnych po kądzeli.

- b) Anula zamieszkała u krewnych po mieczu.
- c) Anula zamieszkała u krewnych po Adamie.

■ **Osiągnięcia uczniów:**

Uczeń:

rozumie tekst pisany współczesną polszczyzną dotyczący codziennych problemów rodziny,
rozumie tekst pisany dawną polszczyzną dotyczący relacji rodzinnych,
odczytuje sens całego tekstu i wydzielonych fragmentów oraz ich funkcję na tle całości,

■ **Sposób ich sprawdzenia:**

Naucz się opowiadać o naradzie rodzinnej na temat Anulki (B).

Streść opowiadanie M. Michałowskiej *Narada rodzinna*. (C)

Na podstawie opowiadania ułóż scenariusz filmu – odcinek pt. *Narada rodzinna*.
(Przygotuj w grupach (czteruosobowych) inscenizację.) (C)

Porozmawiaj z rodzicami oraz dziadkami i zgromadź informacje o swojej rodzinie.
Przygotuj krótkie wystąpienie, w którym przedstawisz swoją rodzinę (A, B, C).

Polska gościnność

■ Cele:

Uczeń:

poznaje uwarunkowania polskiej gościnności,
rozumie wypowiedzi o charakterze popularnonaukowym (czytane i wysłuchane),
korzysta z rozmaitych źródeł informacji,
odróżnia informacje o faktach od opinii,
wyróżnia w tekście archaizmy.

■ Treści:

Gościnność

Archaizm

Polskie obyczaje

Relacje międzyludzkie

■ Tematy/Zagadnienia:

Gość w dom, Bóg w dom.

Czy jesteśmy bardziej gościnni niż inne narody?

■ Moja półka:

- Bockenheimer, *Przy polskim stole*, Wrocław 1998
- *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- lektura i omówienie fragmentu książki

Ćwiczenie

Tekst: *Przy polskim stole* (fragment)

Gościnność to nadal znak firmowy Polski. [...] Przyjęcie pod dach podróżnego, nakarmienie wędrowca było naturalnym odruchem. W kraju pokrytym lasami, mającym słabo rozwiniętą sieć dróg, przemieszczano się mozolnie i człowiek podróżujący bez żywności, akcesoriów kuchennych i noclegowych daleko by bez pomocy bliźnich nie zajechał.

W Polsce każdy mógł liczyć na przenocowanie i skromną strawę, nawet u bardzo ubogich

ludzi. Włóścianie podejmowali często znacznie zamożniejszych od siebie podróżnych, odmawiając przyjęcia pieniędzy za gościnę. Wymóg gościnności przetrwał stulecia i – być może – śladem jej jest dzisiaj fakt, że łatwiej jest zostać zaproszonym do domu Polaka niż Anglika, Francuza czy Hiszpana.

Źródło: K. Bockenheim, *Przy polskim stole*, Wrocław 1998.

1. Za pomocą *Słownika języka polskiego* wyjaśnij słowa i wyrażenia:

- znak firmowy
- wędrowiec
- mozolnie
- akcesoria
- bliźni
- strawa
- włóścianin

2. Które wyrazy, spośród wskazanych w zadaniu 1. używane są w dzisiejszej polszczyźnie? Które są archaizmami? Wpisz je do odpowiednich rubryk tabeli.

archaizm	polszczyzna współczesna

3. Co jest, według autorki, źródłem polskiej gościnności? Odpowiedz jednym zdaniem, nie cytując tekstu.

.....

.....

.....

4. Uzupełnij tabelę, wstawiając znak ✓ w odpowiednim miejscu.

Zdanie	Informacja	Opinia
Włóścianie podejmowali często znacznie zamożniejszych od siebie podróżnych, odmawiając przyjęcia pieniędzy za gościnę.		
Wymóg gościnności przetrwał stulecia i – być może – śladem jej jest dzisiaj fakt, że łatwiej jest zostać zaproszonym do domu Polaka niż Anglika, Francuza czy Hiszpana.		

- rozmowa o polskiej gościnności – uczniowie rozważają słuszność opinii autorki: *łatwiej jest zostać zaproszonym do domu Polaka niż Anglika, Francuza czy Hiszpana.*

Ćwiczenie

Tekst: *Polska doby rozbiorów i międzywojenna* (fragment)

Środowiska ziemiańskie pozostawały wierne staropolskiej tradycji gościnności. „Gościa na wsi nie przyjąć nie można” – pisała w swoim pamiętniku wileńska ziemianka Paulina Kończyna. Na Kresach do 1939 r. każdy polski dwór, hołdujący dawnym zwyczajom był gotów przyjąć o każdej porze dowolną liczbę gości, nawet niezapowiedzianych. Mimo ponoszonych trudów związanych z organizacją życia w czasie wizyty z odwiedzin płynęły niezliczone korzyści towarzyskie. Goście byli nieocenionym, bezpośrednim źródłem informacji. Dzielili się anegdotami o wydarzeniach niezwykłych tresujących, „ploteczkami” o znajomych bądź powszechnie znanych osobach, nowinach o trendach i modach lansowanych przez towarzyskie elity. Dzięki nim rozmowy prowadzone w salonie zyskiwały na świeżości, którą trudno było uzyskać na co dzień, gdy konwersacje prowadzone były w zamkniętym, stałym kręgu domowników i bliskich sąsiadów. Wizyta dawała także pretekst do ożywienia kontaktów towarzyskich z sąsiedztwem, cześć gości i ku ogólnej korzyści towarzystwa gospodarze organizowali spotkania szerszym kręgu, którym towarzyszyła zabawa, tańce, wspólne śpiewy i uroczysta kolacja.

Źródło: D. Kałwa, *Polska doby rozbiorów i międzywojenna* [w:] *Obyczaje w Polsce. Od średniowiecza do czasów współczesnych*, red. A. Chwalba, Warszawa 2005, s. 297.

- głośna lektura tekstu o polskiej gościnności w XX wieku. Wyszukanie informacji o przyczynach podtrzymywania tradycji – gościnności. Rozmowa o zmianach kulturowych, które prowadzą do innego pojmowania gościnności.

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- zna uwarunkowania polskiej gościnności,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym (przeczytanym i wysłuchanym),
- wykorzystuje słowniki, sprawdzając znaczenie wyrazów,
- odróżnia informacje o faktach od opinii,
- wyróżnia w tekście archaizmy.

■ Sposób ich sprawdzenia:

1. Porozmawiaj z rodzicami o przyjmowaniu różnych gości – tych z Polski i tych, z kraju, w którym mieszkasz (np. sąsiadów, kolegi ze szkoły), zapowiedzianych i niespodziewanych. Czy ich wizyta jest przyjemnością czy zakłóceniem rytmu życia? Przygotuj się do zrelacjonowania tej rozmowy (A) – sporządź notatkę w punktach i sformułuj wniosek. (B,C).
2. Zgromadź informacje o tradycjach kulinarnych w Twoim domu – jakie polskie potrawy jacie na co dzień i od święta? Zapisz przepis na swoją ulubioną polską potrawę codzienną i świąteczną. (A,B,C).

Interpunkcja – ćwiczenia

■ Cele:

Uczeń:

- pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym, posługując się słownikiem ortograficznym,
- stosuje obowiązujące normy poprawnościowe, posługując się słownikami,
- redaguje tekst.

■ Treści:

- interpunkcja,
- redagowanie tekstu.

■ Tematy/Zagadnienia:

- Zasady polskiej interpunkcji.

■ Moja półka

- Bolesław Prus, *Omyłka*

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- praca z tekstem

Ćwiczenia

1. **Przeczytaj uważnie zamieszczony poniżej fragment opowiadania Bolesława Prusa i dokonaj analizy użytych w nim znaków interpunkcyjnych.**

Dom mojej matki stał na brzegu miasteczka, przy ulicy obwodowej, wzdłuż której mieściły się budynki gospodarskie, sad i ogród warzywny. Za domem ciągnęły się nasze grunta, zawarte między drogą boczną i pocztowym gościńcem. Ze strychu, gdzie znajdował się pokoik brata, w zwykłym czasie napełniony rupieciami, można było widzieć z jednej strony kościół, rynek, żydowskie sklepiki i starą kapliczkę Św. Jana, z drugiej – nasze pola, potem olszynę, dalej głębokie wąwozy zarośnięte krzakami, wreszcie – samotną chatę, o której ludzie wspominali z niechęcią, a niekiedy z przekleństwem.

2. Wstaw brakujące znaki interpunkcyjne.

Miałem wówczas lat siedem i chowałem się przy matce. Była to kobieta wysoka i silna. Pamiętam jej twarz rumianą i energiczną kaftan podpasany rzemieniem i pukające buty. Mówiła głośno i stanowczo a pracowała od rana do nocy. O świcie była już na dziedzińcu i oglądała krowy konie kury czy nie dzieje się im jaka krzywda i czy dostały jeść. Po śniadaniu szła w pole zbaczając do chorych których w miasteczku nigdy nie brakło. Gdy wracała do domu czekali na nią różni interesanci jeden chciał kupić bydłatko drugi pożyczyć zboża lub pieniędzy ta radziła się o kaszlące dziecko a tamta przyniosła na sprzedaż garstkę lnu. Prawie nie mogę wyobrazić sobie matki samotnej; zawsze kręcili się przy niej ludzie jak gołębnie przy gołębniku prosząc o coś lub za coś dziękując. Ona w całej okolicy wszystkich znała wszystkim pomagała i radziła. Rzecz zdaje się niegodna wiary a przecie tak było że nawet ksiądz proboszcz i pan burmistrz przychodzili zasięgać jej zdania. Ona rozmawiała z nimi robiąc pończochę a następnie jak gdyby nic biegła doić krowy. Umiała też w razie potrzeby zaprząć konie do wozu i wyjechać po snopy a nawet drzewa narąbać. Wieczorami szyła bieliznę albo łątała moje odzienie w nocy gdy psy mocniej ujadają zrywała się z łóżka i ledwie odziana w gruby szlafrok obchodziła budynki. Raz wystraszyła złodzieja.

3. Wstaw brakujące znaki interpunkcyjne.

Ojciec mój od kilku lat nie żył pamiętam go o tyle że co dzień ofiarował Bogu pacierz za jego duszę. Raz kiedyś był bardzo senny i poszedłem spać bez pacierza pokazała mi się w nocy dusza ojca na ścianie. Była jasnobiała niewielka z formy podobna do duszy w żelazku. Złakłem się nadzwyczajnie i do rana przeleżałem z głową schowaną pod kołdrę. Nazajutrz powiedzieli mi że to blask księżycy padał na ścianę przez serce wycięte w okiennicy. Od tej jednakże pory nigdy nie zapomniałem modlić się za Ojca.

Miałem też brata o kilkanaście lat starszego ode mnie Przypominam go sobie jak przez mgłę ponieważ widziałem go zaledwie parę razy w życiu. Wiem że nosił czarny mundur ze złotymi guzikami i szafirowym kołnierzem i że sposobił się na doktora.

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym, posługując się słownikiem ortograficznym,
- stosuje obowiązujące normy poprawnościowe, posługując się słownikami,
- redaguje tekst.

■ Sposób ich sprawdzenia:

1. Z fragmentu opowiadania usunięto wszystkie znaki interpunkcyjne. Wstaw wszystkie brakujące znaki i wielkie litery, by otrzymać tekst podzielony na zdania.

nieraz zdjęty ciekawością wychodziłem na strych ażeby przez najwyższy dymnik zobaczyć stolicę gdzie uczył się brat a przynajmniej miasto gdzie mama jeździła po kilka razy na rok nieraz śledziłem pocztową bryczkę szybko jadącą w tamtą stronę bryczka i wiszący nad nią obłok kurzu ginęły w lesie który wypełniał szczelinę między niebem i ziemią a przede mną w dali stała tylko chata samotników skulona i czająca się niekiedy słoneczne światło padało w jej okienka wówczas nie mogłem oprzeć się złudzeniu że widzę głowę dużego kota który patrzy na mnie jakby chcąc się rzucić ogarniał mnie strach i kryłem się za ramę dymnika ciesząc się że teraz nie zobaczy mnie potwór wnet jednak ciekawość przemagała obawę znowu wyglądałem i zapytywałem się w duchu kto w chacie mieszka czy to nie jest chałupka na kurzej nóżce o której tyle słyszałem od przadek i czy w niej nie siedzi czarownica zamieniająca ludzi w zwierzęta

Rynek prasowy

■ Cele:

Uczeń:

- poznaje czasopisma wychodzące w Polsce,
- poznaje zasady pisowni tytułów prasowych,
- poznaje historię powstania Gazety Wyborczej,
- rozumie tekst popularnonaukowy i użytkowy,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym i użytkowym.

■ Treści:

- Polska prasa
- Typy czasopism
- Gazeta Wyborcza
- Pisownia tytułów prasowych

■ Tematy/Zagadnienia:

- Polski rynek prasowy.
- W polskim kiosku.

■ Moja półka:

- fiszka z Wikipedii

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- określenie typów czasopism ze względu na częstotliwość ukazywania się (mini wykład):
 - ✓ dziennik – prasa codzienna
 - ✓ tygodnik – raz na tydzień
 - ✓ dwutygodnik – raz na dwa tygodnie
 - ✓ miesięcznik – raz na miesiąc
 - ✓ dwumiesięcznik – raz na dwa miesiące
 - ✓ kwartalnik – raz na kwartał
 - ✓ rocznik – raz w rok

- podanie przykładów gazet: (mini wykład):
 - ✓ dziennik – np. „Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Fakt”, „Super Express”
 - ✓ tygodnik – np. „Polityka”, „Wprost”, „Przekrój”
 - ✓ dwutygodnik – np. „Viva”
 - ✓ miesięcznik – np. „Twój Styl”, „Zwierciadło”, „Mówią Wieki”
 - ✓ dwumiesięcznik – np. „Komputer. Świat. Ekspert”
 - ✓ kwartalnik – np. „Vademecum Miłośnika Astronomii”
 - ✓ rocznik – np. „Studia Arabistyczne i Islamistyczne”
- omówienie i zapisanie zasad pisowni tytułów prasowych: (*Słownik Ortograficzny*) (praca samodzielna):

18.15. W tytułach czasopism i cykli wydawniczych oraz w nazwach wydawnictw seryjnych wielką literą piszemy wszystkie wyrazy (z wyjątkiem przyimków i spójników występujących wewnątrz tych nazw):

Gazeta Wyborcza, Życie Warszawy, Tygodnik Powszechny, Polityka, Wprost, Pani, Zwierciadło;

Psychologia Stosowana, Biblioteka Arcydział Literatury Polskiej, Biblioteka Wiedzy o Prasie, Biblioteka Klasyków Filozofii, Typy Broni i Uzbrojenia.

Spójniki i przyimki występujące wewnątrz tych tytułów piszemy małą literą:

Kobieta i Życie, Państwo i Prawo, Wiedza i Życie, Listy z Teatru, Literatura na Świecie.

UWAGA. Ta sama zasada dotyczy tytułów czasopism i serii wydawniczych, które się nie odmieniają. Poprzednio w tytułach takich tylko pierwszy wyraz należało pisać wielką literą, ale decyzją Rady Języka Polskiego z dnia 8 grudnia 2008 r. pisownia tytułów odmiennych i nieodmiennych została ujednolicona, piszemy więc:

Po Prostu, Żyjmy Dłużej, Mówią Wieki, Dookoła Świata, A To Polska Właśnie.

(Prenumeruję *Żyjmy Dłużej* i *Mówią Wieki*. Nie czytałem ostatniego numeru *Po Prostu*. Czy jest już nowy numer *Dookoła Świata*? Zbieram książki z serii *A To Polska Właśnie*)

- omówienie funkcji nazwy czasopisma (rozmowa) i znaczenia nazw wybranych czasopism: (praca w grupach)
- omówienie znaczenia nazwy dziennika *Gazeta Wyborcza* na podstawie informacji z internetu: (praca samodzielna)

Tekst

Gazeta Wyborcza powstała zgodnie z uzgodnieniami Okrągłego Stołu, jako dziennik mający reprezentować solidarnościową opozycję w czasie kampanii przed wyborami do Sejmu Kontraktowego. Początkowo pismo miało nosić nazwę "Gazeta Codzienna", zaś przymiotnik "Wyborcza" miał funkcjonować tylko w czasie kampanii wyborczej. Pierwszy 8-stronicowy numer ukazał się 8 maja 1989 w nakładzie 150 000 egzemplarzy. Przygotowało go 20 dziennikarzy – większość z nich było wcześniej związanych z podziemnym "Tygodnikiem Mazowsze".

http://pl.wikipedia.org/wiki/Gazeta_Wyborcza

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- zna wybrane czasopisma wychodzące w Polsce,
- zna zasady pisowni tytułów prasowych,
- rozumie funkcję nazwy czasopisma,
- zna etymologię nazwy „Gazety Wyborczej”.

■ Sposób ich sprawdzenia:

1. Zaprezentuj – opisz i scharakteryzuj – wybrane pismo: dziennik lub miesięcznik.
 2. Porozmawiaj z rodzicami o dostępnej w Twojej miejscowości (kraju) polskiej prasie. Wypisz tytuły czasopism, które możesz znaleźć w bibliotece i sklepach. Poszukaj internetowych wersji wybranych tytułów. Zapisz linki do nich.
 3. Porozmawiaj z rodzicami o dostępnej w Twojej miejscowości (kraju) polskiej prasie. Wypisz tytuły czasopism, które możesz znaleźć w bibliotece i sklepach. Poszukaj internetowych wersji wybranych tytułów. Zapisz linki do nich.
- Znajdź elektroniczny formularz prenumeraty wybranego pisma, wydrukuj i wypełnij go.

Językowy obraz świata

■ Cele:

Uczeń:

- rozumie dłuższe teksty popularnonaukowe,
- rozpoznaje podstawowe funkcje wypowiedzi,
- wyszukuje informacje według wskazanego kryterium i porządkuje je,
- rozpoznaje jawną intencję wypowiedzi,
- w tekście argumentacyjnym wskazuje tezę, argumenty, przykłady i wnioski,
- poznaje pojęcie językowego obrazu świata.

■ Treści:

- komunikacja językowa,
- świadomość językowa,
- teoria Sapira i Whorfa,
- językowy obraz świata.

■ Tematy/Zagadnienia:

Język jest zupą.

■ Moja półka

- John Stewart, Carole Logan *Komunikowanie się werbalne*
- *Gry i zabawy towarzyskie. Wskazówki do przyjemnego i użytecznego spędzania czasu w domu i poza domem. Podręcznik dla młodzieży płci obojga*, oprac. M. Rościszowski
- fiszki z Internetu

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągania celów:

John Stewart, Carole Logan *Komunikowanie się werbalne*

Tekst

Uwagi wstępne

Po pierwsze, język można rozpatrywać jako system. Jest to najstarszy punkt widzenia. Z tej perspektywy język tworzą różne rodzaje słów i reguły rządzące ich kombinacjami. Kiedy nauczyciele w szkole podstawowej uczą różnych części mowy i reguł tworzenia

poprawnych gramatycznie zdań, kładą nacisk na *systemowe* cechy języka. Kiedy myślisz o niemieckim, chińskim lub hiszpańskim jako o „języku”, myślisz o systemie języka. [...]

Po drugie, język można rozpatrywać jako rodzaj aktywności. Najbardziej wpływowa wersja tego podejścia ma swoje początki we wczesnych latach XX wieku. W tej perspektywie kładzie się nacisk na to, że wiele wypowiedzi jest w istocie pewnym działaniem, na przykład słowo „obiecuję” w ceremonii ślubnej. Słowo to nie mówi „o” braniu ślubu; jest istotną częścią *czynności zaślubin*. Jeśli nie zostanie wypowiedziane we właściwym czasie przez właściwe osoby, ślub nie zostanie zawarty. [...]

Po trzecie, język można rozpatrywać jako rodzaj zupy, w której ludzie pływają tak, jak ryba w wodzie. W tym podejściu kładzie się nacisk na to, że *kultury*, w których żyjemy, nasze definicje specyficznego *kontekstu* i *role*, które gramy, są pierwotnie zdefiniowane przez sposób, w jaki mówimy. Świat językowy, w którym żyjemy, determinuje to, w jaki sposób możemy „być rozsądni”, „być grzeczni”, „zachowywać się w sposób dojrzały”, a nawet „być mężczyzną” i „być kobietą”. [...] Zupa językowa, w której żyjemy, warunkuje to, w jaki sposób rozumiemy to, co postrzegamy, nasze myśli i nasze doświadczenia. Język studiowany z tej perspektywy tworzą zarówno elementy werbalne, jak i niewerbalne¹. Z tej perspektywy jest on także prawie synonimem komunikacji. [...]

Język jest zupą

W ciągu ostatnich trzydziestu lat wielu uczonych dostrzegło ograniczenia spojrzenia na język jako system i aktywność. W obu tych podejściach traktuje się język jako narzędzie, którym ludzie manipulują – tak, aby arbitralnie stanowił jakieś odniesienie lub aby realizował jakąś akcję. [...] Język jest jednak czymś więcej niż narzędziem. Przecież gdyby tak było, moglibyśmy to narzędzie odłożyć na bok, kiedy nie jest nam potrzebne, i sięgnąć po inne. Nie jesteśmy jednak w stanie tego uczynić. Jako istoty ludzkie pozostajemy na stałe zanurzeni w języku jak ryba w wodzie. [...]

Język i percepcja są wzajemnie powiązane

Jedno z najważniejszych dwudziestowiecznych badań nad językiem dotyczy powiązań między językiem a percepcją. [...] Część tej elementarnej prawdy Język → Percepcja, zwana jest hipotezą Sapira-Whorfa od nazwisk dwóch ludzi, którzy pierwsi ją sformułowali, Edwarda Sapira i Benjamina Lee Whorfa. [...]

Jeżeli na przykład spędzając wiele czasu na łodzi i w sąsiedztwie wody nauczyłeś się wielu słów na określenie zjawisk związanych z wodą, będziesz spostrzegać je w sposób

¹ elementy werbalne – słowne i niewerbalne – m.in. mimika, gesty, pozycja ciała, przestrzenne stosunki między komunikującymi się osobami, wysokość i natężenie głosu itp.

bardziej zróżnicowany niż ktoś urodzony w położonych z dala od wody Cheyenne, Oklahoma City czy Calgary. Ktoś taki może rozróżniać „fale” i „gładką wodę”, ale ty zobaczysz i odczujesz niezauważalną dla niego różnicę między zefirem i szkwałem. [...]

Istnieje współzależność, wzajemny związek między językiem a percepcją: język wpływa na to, jak postrzegamy, a nasza percepcja odzwierciedla to, jak mówimy i piszemy.

Granice mojego języka są granicami mojego świata

Filozof Ludwik Wittgenstein w książce opublikowanej w 1953 roku pierwszy stwierdził „Granice mojego języka są granicami mojego świata”². [...]

Język [...] jest wszechogarniającą aktywnością, w którą wchodzimy rodząc się i która oddziałuje nieustannie na wszystko, co postrzegamy. Takie jest właśnie znaczenie powiedzenia *Granice mojego języka są granicami mojego świata*. Być może najważniejszą oznaką naszego człowieczeństwa jest to, że rodzimy się w zupie językowej, w której warzymy się przez całe życie.

Rozwijaj swoje słownictwo

Ponieważ granice twojego języka są granicami twojego świata, szukaj sposobów powiększania i rozwoju twoich zasobów językowych. [...]

Kup słownik i używaj go zawsze kiedy piszesz – referaty, notatki, a nawet listy do przyjaciół. Większość komputerowych edytorów tekstu zawiera słownik, którego możesz używać pisząc na komputerze. Sprawdź, jakich słów nadużywasz i sięgaj do słownika, by znaleźć inne sposoby powiedzenia tego samego. [...]

Szperaj po księgarniach; dawaj książki w prezencie (będziesz musiał przynajmniej je przejrzeć przed kupieniem); czytaj dużo różnych rzeczy – co najmniej jedną gazetę, jedno lub dwa czasopisma. Ponadto staraj się zawsze czytać trzy do pięciu pozycji na raz. Oczywiście do czytania zmusza cię nauka, ale możesz uzupełnić lektury szkolne o powieść lub magazyn literacki czytany do poduszki. [...]

Kiedy poznajesz kogoś o zawodzie lub hobby, których nie znasz, zachęć go, żeby ci o nich powiedział. Zwracaj uwagę na nowe słowa i wyrażenia, pytaj o ich znaczenie.

Co najważniejsze, używaj nowo poznanych słów! Baw się nimi [...] im częściej stosujesz nowe słowa, tym bardziej czynisz je swoim własnym.

[...]

Podsumowanie

Celem tego rozdziału było pogłębienie waszej świadomości tego, jak istotną rolę odgrywa język w staraniach, by nadać komunikacji jakość interpersonalną. [...]

² L. Wittgenstein, *Traktat logiczno-filozoficzny*, przeł. B. Wolniewicz, Warszawa, PWN, 1970

Świat, w którym żyje każdy z nas, jest w znacznym stopniu światem językowym, stworzonym ze słów, których słuchamy, które piszemy i wypowiadamy. A kiedy opanujemy biegle jakiś język obcy, to tak jakbyśmy mieszkali w drugim świecie.

Jedną z pochodnych tej perspektywy jest świadomość wzajemnego powiązania języka i percepcji. Hipoteza Sapira-Whorfa opisuje wpływ języka na percepcję, późniejsze badania natomiast wykazały wpływ percepcji na język. Teraz już wiemy, że jest to oddziaływanie obustronne: to, co ludzie czują, zarówno pozostaje pod wpływem języka, jak i nań wpływa. [...] najlepszym sposobem poszerzania horyzontów jest wzbogacenie języka – rozwijanie słownictwa, poznawanie terminologii lub żargonów różnych grup zawodowych, nauka drugiego lub trzeciego języka. [...]

Opracowano na podstawie: J. Stewart, C. Logan, *Komunikowanie się werbalne*, [w:] *Mosty zamiast murów. O komunikowaniu się między ludźmi*, red. J. Stewart, PWN, Warszawa 2002, s. 80-105.

Ćwiczenia

1. Wskaż wymienione przez autorów tekstu różne sposoby postrzegania języka.

.....
.....
.....

2. Wpisz do tabeli zdania, które najlepiej charakteryzują każde z przedstawionych powyżej ujęć języka.

1.	
2.	
3.	

3. Określ związki między językiem a percepcją, odwołując się do hipotezy Sapira-Whorfa.

.....
.....

.....
.....
.....

4. Zilustruj hipotezę Sapira-Whorfa własnym przykładem.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

■ **Osiągnięcia uczniów:**

Uczeń:

- rozumie tekst popularnonaukowy,
- zna podstawowe funkcje wypowiedzi,
- wyszukuje informacje według wskazanego kryterium i porządkuje je,
- rozpoznaje jawną intencję wypowiedzi,
- w tekście argumentacyjnym wskazuje tezę, argumenty, przykłady i wnioski,
- zna pojęcie językowego obrazu świata,
- określa przejawy językowego obrazu świata w komunikacie językowym.

■ **Sposób ich sprawdzenia:**

Przeczytaj uważnie opisy (zasady) gier pochodzących z różnych czasów (epok). Analizując język przedstawionych opisów, spróbuj scharakteryzować użytkowników gier i świat, w którym powstały.

Poziom A.

Heavy Weapon to ciekawa strzelanka, w której sterujemy czołgiem i strzelamy do wszelkiego rodzaju wrogów – z powietrza, z lądu czy z wody. W trybie MISSION pokonujemy kolejne etapy gry – wykonujemy misje. Każdy kolejny etap odkrywa nowych

wrogów a dla nas nowe rodzaje broni. Na końcu każdego etapu musimy pokonać jeszcze Boss'a co też nie jest takie proste. W grze jest jeszcze tryb ciągły SURVIVAL tzw. na przeżycie – gramy dopóki nas nie wykończą wrogowie, jednak jest on dostępny tylko w pełnej wersji. Gra ta zalicza się raczej do grona typowych strzelanek gdzie *walimy* do wszystkiego co się rusza. Muzyczka w grze jest dość wzniosła i rzuwna, jak przystało zresztą na czas wojny.

Źródło: <http://www.amigos-games.com/index.php?page=heavy-weapon>, z dn. 23 lipca 2007 r.

Poziom B.

BLISTERS: Gra ta wymaga specjalnego kompletu: trzech par kości w różnych kolorach.

Gra ta powstała w 1987 r. podczas ponad 2000 milowej wędrówki przez Appalachy. Dwóch amerykańskich wędrowców umiłało sobie trwającą 6 miesięcy górską eskapadę grając w kości. Stworzoną wówczas grę nazwano Blisters (czyli Odciski).

Liczba kości: 6 (trzy pary kości w odmiennych kolorach); **liczba graczy:** 2+; **rekwizyty:** kartka, długopis. **Zasady gry:** Pierwszy rzut w swojej kolejce gracz wykonuje wszystkimi kośćmi. Musi odłożyć na bok grupę (lub grupy) kości o takim samym nominale (liczbie oczek). Grupę kości tworzą co najmniej 2 kości o takim samym nominale. Punkty liczy się tylko za kości odłożone według następujących zasad: – para kości w jednym kolorze daje liczbę punktów równą nominał razy 10 np. [3] [3] = 30 punktów – pozostałe kości odłożone liczy według ich nominałów. Przykład: po rzucie [1] [3] [3] [3] [1] [5] trzeba odłożyć [1] [1] oraz [3] [3] [3] i gracz ma 35 punktów.

Jeżeli gracz odłoży 2 lub 4 kości to może zrezygnować z dalszych rzutów, dopisując do swojego konta to, co uzbierał. Jeżeli gracz odłożył nieparzystą ilość kości musi rzucać dalej pozostałymi. Jeśli w którymś momencie odłoży wszystkie 6 kości, musi rzucać dalej zaczynając ponownie od rzutu wszystkimi kośćmi. Po każdym rzucie musi odłożyć jakąś grupę lub dołożyć co najmniej jedną kość do odłożonej grupy. Jeżeli jednak gracz nie może odłożyć żadnej kości, to punkty uzbierane w danej kolejce przepadają! [...]

Gra toczy się do 2174 punktów, bo dokładnie tyle mil przemierzył przez Appalachy, grając w *Blisters*, twórca tej gry. Dlatego zamiast punktów gracze powinni zdobywać kolejne mile. Ponadto sytuacja, w której gracz traci zdobyte w danej kolejce punkty, to *zatapanie odcisków*, które uniemożliwiają dalszą wędrówkę, czyli zdobywanie mil (punktów).

Źródło: <http://www.kosteczki.republika.pl/pliki/blisters.html>, z dn. 23 lipca 2007 r.

Poziom C.

15. Przysłowia

Grający siadają kołem. Kierownik trzyma chustkę w ręku i staje pośrodku. Następnie, rzuca chustkę w kogokolwiek z obecnych, wymawia pierwszą połowę jakiegoś przysłowia i liczy do sześciu.

Przez ten czas uderzony chustką powinien dopowiedzieć drugą połowę przysłowia, ale zupełnie nieodpowiedniego, i pierwszą połowę swego przysłowia, przy rzuceniu chustki, podać innej osobie.

Zabawa jest tym weselsza, im końcówki będą niedorzeczniejsze. Kto nie zdąży dać końcówki, płaci fant.

Np. kierownik, rzucając chustkę w A, powiedział *Jak sobie kto pościele*, A odpowiada *ty na niego chlebem*, i do B, rzucając chustkę, *Kto pod kim dołki kopie* B odpowiada *temu Pan Bóg daje*, i do C, rzucając chustkę: *Kazał pan*. C odpowiada *głupi daje*, i.t.p.

Źródło: *Gry i zabawy towarzyskie. Wskazówki do przyjemnego i użytecznego spędzania czasu w domu i poza domem. Podręcznik dla młodzieży płci obojga*, oprac. M. Rościszowski,Warszawa, 1900, s. 19.

A.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B.

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....

C.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Historia Internetu w Polsce

■ Cele:

Uczeń:

- poznaje początki Internetu w Polsce,
- rozumie wypowiedzi o charakterze popularnonaukowym,
- formułuje spójną wypowiedź na tematy związane z otaczającą rzeczywistością,
- uczestniczy w dyskusji na znany sobie temat, potrafi przedstawić swój punkt widzenia i uzasadnia własne zdanie,
- przedstawia dane w formie wykresu,
- poznaje zasady pisowni,
- poznaje zasady graficznego układu treści w liście.

■ Treści:

- Internet,
- rozwój cywilizacji,
- zasady ortograficzne,
- dane statystyczne,
- graficzny układ treści listu,
- interpunkcja w listach.

■ Tematy/Zagadnienia:

- 17 sierpnia 1991 roku.
- Rozwój techniki a wojskowość.

■ Moja półka

- *Obyczaje polskie. Wiek XX w hasłach.* red. M. Szpakowska,
- fiszka z Internetu.

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- głośna lektura całości (C) lub fragmentów (B) tekstów o historii polskiego radia albo mini wykład opracowany na podstawie tekstu (A).

Tekst

Następna rewolucja technologiczna wiąże się z powstaniem Internetu. Jak wiele innowacji, prace nad tym typem łączności zostały zapoczątkowane (w końcu lat sześćdziesiątych dwudziestego wieku) przez wojsko. Prowadziły je jednak ośrodki akademickie i to one jako pierwsze zaczęły wykorzystywać możliwość komunikowania się za pomocą komputerów połączonych w sieć. Także w Polsce łączność w sieci po raz pierwszy została nawiązana przez uniwersytet: 17 sierpnia 1991 roku Rafał Pietrak, fizyk z Uniwersytetu Warszawskiego, skomunikował się z naukowcem z Uniwersytetu w Kopenhadze. Włączenie Polski w globalną sieć obejmowało raptem kilkadziesiąt komputerów na UW i kilka w innych ośrodkach akademickich. Dopiero w połowie lat dziewięćdziesiątych sieć stała się dostępna poza murami akademii. Ważnym wydarzeniem było także zniesienie zakazu korzystania z globalnej sieci w celach komercyjnych (1991).

Według badania Megapanel PBI/Gemius liczba internautów w Polsce pod koniec 2006 roku wynosiła 13,1 miliona (liczono osoby powyżej siódmego roku życia). Daje nam to dziewiąte miejsce w Europie. Częściej z Internetu korzystają mieszkańcy miast (prawie 50 procent; na wsi 22 procent) oraz ludzie młodzi (w grupie wiekowej 15-19 lat prawie wszyscy korzystają z sieci, a wśród osób powyżej sześćdziesiątego roku życia zaledwie 4 procent)". Rośnie przy tym liczba łącz zapewniających szerokopasmowy – zatem stały i szybki – dostęp do sieci. Ich liczba w grudniu 2006 roku (w stosunku do grudnia 2005 roku) wzrosła o około milion linii (o 96,34 procent).

Opracowano na podst.: Iwona Kurz, *komputer osobisty: „spotkajmy się w sieci”* [w:] *Obyczaje polskie. Wiek XX w hastach*. red. M. Szpakowska, Warszawa, 2008, s. 134-135

- wyjaśnienie nieznanymi pojęć (w zależności od poziomu znajomości języka polskiego i kraju pobytu) np.: rewolucja, innowacja, ośrodki akademickie, UW, globalny, łącza, mury akademii, komercyjny, mega, szerokopasmowy,
- zapisanie danych dotyczących korzystania z internetu w formie wykresu słupkowego,
- zwrócenie uwagi na pisownię wyrazu *Internet* (mini wykład):
- Dlaczego spotykamy inną pisownię? Omówienie korespondencji:

Tekst

PO CO JEST SŁOWNIK ORTOGRAFICZNY

Mam prośbę. Od dłuższego czasu razi mnie w środkach masowego przekazu pisownia wyrazu INTERNET. Zgodnie z zapisem zawartym w "Nowym słowniku ortograficznym" pod red. Edwarda Polańskiego, PWN, Warszawa 2002, za jedyną dopuszczalną formę uznawana jest

pisownia wielką literą. Współcześnie spotykam się najczęściej z pisownią małą literą. Czy taka forma jest poprawna? Z poważaniem K.M.

Szanowna Pani,

nie pierwszy raz dostaję pytanie tego rodzaju, tzn.: "w słowniku ortograficznym jest tak a tak. Czy jeśli ktoś napisze dany wyraz inaczej, to jest to błąd?". Odpowiedzieć można by pytaniem: Po co w takim razie wydaje się słownik ortograficzny? Otóż słownik ortograficzny oraz "Zasady pisowni polskiej i interpunkcji" będące jego częścią opisują normę pisownianą obowiązującą w języku polskim. "Zasady" podają regulacje o różnym stopniu ogólności. Słownik podaje zapisy poszczególnych wyrazów i ich form gramatycznych. Pytanie, czy odstępstwo od normy jest błędem - wystrzegając nieco rzecz - odpowiada pytaniu o to, czy niestosowanie się do zasad ruchu drogowego jest wykroczeniem. Odpowiedź jest oczywista. I tu, i tu można się zastanawiać, nad tym, czy taka lub owa regulacja jest słuszna i dlaczego. Nie zmienia to jednak faktu, że skoro taka czy inna regulacja jest, to należy się do niej stosować.

Łączę pozdrowienia –

prof.dr hab. Mirosław Skarżyński

Źródło: <http://poradnia.polonistyka.uj.edu.pl/?modul=11>

- omówienie graficznego układu treści w cytowanym liście oraz interpunkcji po apostrofie (mini wykład),
- wyszukanie informacji o środowiskach, które pracowały nad rozwojem łączności (praca samodzielna),
- przygotowanie argumentów do dyskusji o znaczeniu wojska w rozwoju cywilizacji (praca samodzielna),
- zaprezentowanie rezultatu swoich przemyśleń i dyskusja na temat roli wojska w rozwoju cywilizacji, o pokojowym wykorzystaniu innowacji opracowanych w wojsku,
- wyszukanie informacji o rozwoju Internetu w wieku XXI (praca samodzielna),
- zilustrowanie danych o korzystaniu z Internetu w mieście i na wsi w formie wykresu – opis kolumn (praca samodzielna).

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- zna początki Internetu w Polsce,

- rozumie wypowiedź o charakterze popularnonaukowym,
- dyskutuje na znany sobie temat, przedstawia swój punkt widzenia i uzasadnia własne zdanie
- zna wybrane formy opisu danych (wykres słupkowy),
- zna zasadę pisowni wyrazu *Internet*,
- zna zasady interpunkcji w listach i układ graficzny treści.

■ **Sposób ich sprawdzenia:**

1. Przygotuj prezentację (PowerPoint) na temat historii Internetu w Polsce.
2. Porozmawiaj z rodzicami o wpływie wojska na rozwój techniki. Przygotuj się do zreferowania tej rozmowy w klasie.
3. Porozmawiaj z rodzicami o wpływie wojska na rozwój techniki. Przygotuj się do zreferowania tej rozmowy w klasie.

Korzystając z różnych źródeł, zbadaj historię penicyliny.

Znajdź w dostępnym słowniku regułę uzasadniającą pisownię wyrazu *Internet*.

W poszukiwaniu idealnego państwa

Janusz Zajdel *Paradyzja*

■ Cele:

Uczeń:

- analizuje i interpretuje wskazane utwory literackie i inne teksty kultury,
- rozpoznaje ciągłość niektórych motywów w literaturze i kulturze,
- rozpoznaje motyw utopii,
- poznaje różne koncepcje idealnego społeczeństwa.

■ Treści:

- Poszukiwanie idealnego systemu państwowego (Platon i Arystoteles, Morus),
- Odwołania do tekstów literatury i kultury:
 - ✓ Swift – *Podróże Guliwera* (fragment),
 - ✓ Krasicki – *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki* (fragment),
 - ✓ G. Orwell – *Rok 1984* (fragment),
 - ✓ Film *Matrix*.

■ Zagadnienia:

- utopia i antyutopia: od Platona poprzez *Podróże Guliwera* do *Matrixa*.

■ Moja półka:

- Swift – *Podróże Guliwera*
- Krasicki – *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*
- G. Orwell – *Rok 1984*
- film *Matrix*

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- poszukiwanie idealnego systemu państwowego (utopia i antyutopia – geneza i przykłady: mini wykład). Odwołania do tekstów literatury i kultury:
- zaczęło się od Platona – mini wykład na temat *Państwa, Polityki i Utopii*,
- poszukiwanie analogii w innych tekstach kultury (*Podróże Guliwera*, *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*, *Rok 1984* – niewielkie fragmenty tekstów, wybrani

uczniowie wcześniej przygotowują o nich krótkie wypowiedzi, *Matrix* – wypowiedzi pozostałych uczniów), nawiązania odautorskie – konfrontacja wizji utopijnych, poziom B i C)

- dyskusja na temat możliwości stworzenia idealnego państwa – jakie są jego najważniejsze wyznaczniki?

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- rozumie utwory literackie z innych epok oraz inne dzieła kultury (B) oraz potrafi wskazać powiązania między nimi (C),
- potrafi wskazać przesłanie utworu (B) i umieścić tekst w odpowiednim kontekście historycznym i kulturowym (C),
- formułuje wypowiedź w dyskusji na temat możliwości stworzenia idealnego państwa (B), potrafi uzasadnić i obronić swoje zdanie (C),
- rozpoznaje motyw utopii w tekście literackim i dziele kultury, oraz potrafi wskazać różne jej rodzaje.

■ Sposób ich sprawdzenia:

- analiza wybranego fragmentu tekstu na lekcji (B, C),
- samodzielna interpretacja innego tekstu kultury – film (B, C),
- wypowiedź na temat omawianego dzieła literackiego (B), formułowanie własnego zdania
- na wskazany temat (C) – praca na lekcji: dyskusja,
- praca domowa:
 - Opisz państwo, w którym mieszkasz, jakie są jego wady i zalety (B).
 - Opis idealnego państwa – jakie są moje oczekiwania(C).

Spółeczeństwo polskie w „Lalce” i jego ocena. Świat arystokracji

Bolesław Prus *Lalka*

■ Cele:

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem wybrane fragmenty powieści, interpretując je zgodnie ze wskazówkami nauczyciela,
- pogłębia wiadomości na temat twórczości B. Prusa,
- umieszcza *Lalkę* na tle polskiego pozytywizmu, rozpoznając odbicie hasłał epoki w powieści,
- dostrzega i ocenia problemy społeczne przedstawione w powieści,
- rozpoznaje różne sposoby przedstawiania rzeczywistości w *Lalce*
- omawia zagadnienia realizmu i psychologizmu w charakterystyce postaci.

■ Treści:

- problematyka społeczna w *Lalce* B. Prusa,
- podział społeczny i narodowościowy,
- charakterystyka zbiorowa arystokracji,
- arystokracja wobec innych grup społecznych,
- ocena arystokracji w kontekście programu pozytywistycznego.

■ Tematy/Zagadnienia:

- Galeria postaci serio i humorystycznie.
- Obraz arystokracji w *Lalce* – „Oto miniatura kraju (...), w którym wszystko dąży do spodlenia i wytępienia rasy. Jedni giną od niedostatku, inni od rozpusty”.
- Przyczyny rozkładu społecznego i upadku arystokracji.
- „Stracone złudzenia” autora wobec założeń epoki pozytywizmu (np. praca organiczna i praca u podstaw, emancypacja kobiet).
- Humor i dystans autora wobec poruszanych kwestii.

■ Moja półka:

- Bolesław Prus *Lalka*,

- Jacek Kaczmarski *Lalka, czyli polski pozytywizm (wg B. Prusa)*,
- fiszki z Internetu.

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- samodzielna lektura wybranych fragmentów powieści w domu jako przygotowanie do lekcji,
- obejrzenie fragmentów adaptacji filmowej – w miarę możliwości,
- mini wykład – program polskiego pozytywizmu,
- praca z tekstem – wyszukiwanie informacji o przedstawicielach arystokracji,
- praca w grupach – odnalezienie scen lub cytatów pozwalających na charakterystykę stosunków społecznych,
- charakterystyka zbiorowa arystokracji,
- dyskusja – ocena przedstawicieli arystokracji i arystokracji jako grupy społecznej,
- zapisywanie wniosków z zajęć.

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- pogłębia znajomość twórczości B. Prusa,
- zna wybrane fragmenty tekstu i odszukuje w nich problematykę społeczną (A),
- wykorzystuje zdobyte wcześniej wiadomości na temat Wokulskiego oraz innych idealistów (B),
- określa relacje Wokulskiego z przedstawicielami poszczególnych grup społecznych (B, C),
- dzieli społeczeństwo wg kryteriów społecznych i narodowościowych (A),
- wyszukuje i porządkuje informacje na temat arystokracji, gromadzi potrzebne cytaty (B),
- charakteryzuje grupę społeczną (charakterystyka zbiorowa) (B, C),
- formułuje własne zdanie na temat arystokracji w *Lalce* (B, C),
- rozumie pojęcia – praca organiczna, praca u podstaw (A, B),
- zabiera głos w dyskusji (B) i tworzy wypowiedzi polemiczne (C),
- rozpoznaje ironię, humor, kpinę, aluzje i dystans w przedstawianiu postaci (B),
- oddziela narrację główną, narrację starego subiekta, relacje postaci, dialogi bohaterów (B),

Uwaga:

Jako wprowadzenie do omawiania lektury, jeśli dysponujemy czasem, można wykorzystać tekst Jacka Kaczmarskiego – zadaniem dla ambitnych uczniów może być odszukanie wszystkich aluzji i znalezienie odpowiedników w tekście

Źródło: http://www.youtube.com/watch?v=Ql_96rrioik

„Lalka, czyli polski pozytywizm” (wg B. Prusa)

Nad Wisłą gnieźdzą się nędzarze,
W kościołach dobroczynne tłumy,
Arystokraci i bogacze
Topią w wyścigach ciężkie sumy.
Nikt nie wie, co naprawdę warte
Poświęceń po powstańczym dziele –
Rzekiemu śni się Bonaparte,
Wokulski kocha Izabelę
Niedożywieni i gruźliczy
Studenci walczą błazenadą,
Szlangbaum szlacheckie weksle liczy,
Patrioci do Paryża jadą.
Trzeba na jakąś stawiać kartę,
Ale rozsądniej grać, czy śmieiej?
Rzekiemu śni się Bonaparte,
Wokulski kocha Izabelę,
Świat jest brzemienny w wynalazki,
W metale od powietrza lżejsze,
Polacy żyją z bożej łaski
Piastując myśli niedzisiejsze.
W szaradzie ułożonej żartem
Pogodnych wróżb nie widać wiele –
Rzekiemu śni się Bonaparte,
Wokulski kocha Izabelę,
Na zyski apetyty rosna,
Z pomysłów nie wychodzi żaden:
Zyskowna spółka handlu z Rosją

Wzięta za narodową zradę.
Artyście z Włoch o głosie zdartym
Salon pod nogi zachwył ściele –
Rzeckiemu śni się Bonaparte,
Wokulski kocha Izabelę,
Prosty kolejarz nie chce pojąć,
Jak można z życiem chcieć się rozstać.
Figurki w oknie sklepu stoją,
Sklep zmienia pana, a świat – postać.
W powietrze wylatuje zamek
Stając się marzeń rozpadliną –
Rzecki umiera weteranem,
Wokulski – znika pod ruiną.
Jacek Kaczmarski, 28.9.1989

■ **Materiały dodatkowe:**

- Proponowane fragmenty do lektury i wykorzystania na lekcji na temat arystokracji
- Rodzina Łęckich (I – 5)
- Arystokraci w salonie hrabiny Karolowej (I – 6)
- Kwesta wielkanocna w kościele karmelitów (I – 9)
- Wizyta w salonie hrabiny Karolowej (I – 9)
- Sesja u księcia - projekt spółki handlowej (I – 10, 11)
- Wyścigi (I – 13)
- Obiad u Łęckich (I – 16)
- Spacer po Łazienkach (I – 17)
- Wypoczynek w Zasławku (II – 4, 5, 6)
- Wśród arystokratów (II – 10)
- Spotkania z panią Wąsowską (II – 15)

Człowiek zniewolony w państwie totalitarnym

Tadeusz Konwicki *Mała Apokalipsa*

■ Cele:

Uczeń:

- rozumie, na czym polega zjawisko zniewolenia człowieka,
- analizuje sposób przedstawienia problemów polityczno – moralnych w powieści,
- dokonuje własnej oceny zjawiska,
- rozpoznaje środki zastosowane dla przedstawienia postaci,
- dostrzega konteksty biblijne i literackie,
- wyjaśnia tytuł utworu.

■ Treści:

- biografia bohatera – elementy autobiograficzne i kreacja literacka,
- typowość postaci,
- władza komunistyczna i opozycja,
- destrukcja wartości moralnych i zasad życia społecznego,
- mechanizmy zniewolenia człowieka.

■ Tematy/Zagadnienia:

- Anonimowość bohatera i jego typowość (przedstawiciel polskiej inteligencji lat 70.).
- Jeden dzień z życia bohatera i jego „stacje męki”.
- Charakterystyka społeczna i psychologiczna bohatera.
- Wielowymiarowy obraz bohatera.
- Prywatna „apokalipsa” bohatera.
- Postawa przedstawicieli władzy komunistycznej i elity intelektualnej.
- Uniwersalna prawda o człowieku (np. tęsknota za miłością i poszukiwanie autorytetu) a paradoksy i groza systemu totalitarnego.
- Elementy groteski.

■ Moja półka

- Tadeusz Konwicki *Mała apokalipsa*,

- Hans Memling *Sąd ostateczny*.

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- samodzielna lektura wybranych fragmentów powieści w domu jako przygotowanie do lekcji
- wybór najważniejszych postaci, prezentujących różne postawy wobec rzeczywistości PRL, ukazanej w powieści i ich charakterystyka,
- praca w grupach – odnalezienie scen lub cytatów pozwalających na charakterystykę społeczną i psychologiczną bohatera,
- formułowanie wniosków na temat typowości przedstawionych postaw,
- dyskusja – ocena postawy bohatera i sytuacji człowieka zniewolonego w państwie totalitarnym,
- odnajdywanie sposobów kreacji bohatera (np. introspekcja wyrażana monologiem wewnętrznym, autoironia, obserwacja z zewnątrz),
- zapisywanie wniosków z zajęć.

■ Osiągnięcia uczniów:

Uczeń:

- wykorzystuje zdobyte wcześniej wiadomości na temat PRL (A),
- odróżnia elementy autobiograficzne od kreacji literackiej,
- gromadzi materiał potrzebny do oceny zjawiska zniewolenia człowieka (B),
- charakteryzuje (B) i ocenia bohatera (C),
- formułuje własne zdanie na temat sytuacji człowieka zniewolonego w państwie totalitarnym (B, C),
- dostrzega wykorzystanie różnych sposobów opisu rzeczywistości (A, B),
- rozpoznaje jawną (A) i ukrytą intencję wypowiedzi (B),
- zna definicję (A) i rozpoznaje cechy groteski w konkretnym tekście (B),
- dostrzega konteksty biblijne i literackie,
- interpretuje tytuł powieści,
- zabiera głos w dyskusji (B) i tworzy wypowiedzi polemiczne, argumentując własne zdanie (C),
- robi notatki z lekcji pod kierunkiem nauczyciela (A) lub samodzielnie (B).

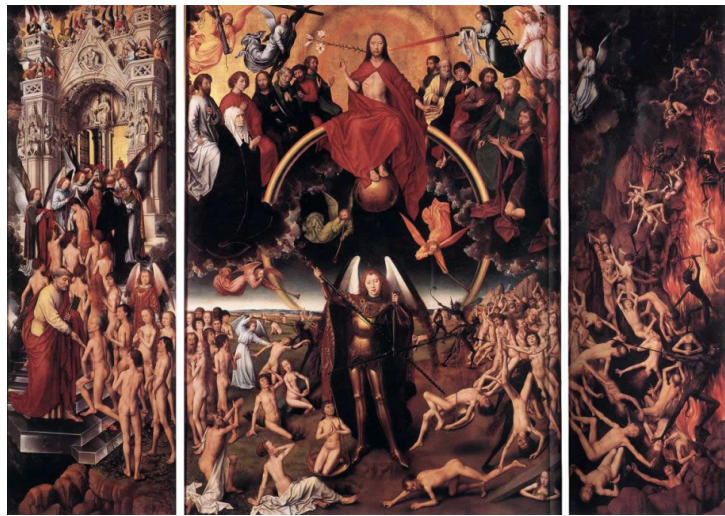
■ Sposoby ich sprawdzenia:

- przygotowanie wypowiedzi ustnej na temat „Mechanizmy zniewolenia człowieka w świecie totalitarnym na wybranych przykładach”. (B, C)
- zgromadzenie przykładów innych tekstów kultury, w których pojawia się motyw Apokalipsy, zniewolenia, totalitaryzmu (wykorzystanie wiadomości ze szkoły obcej oraz własnych lektur). (A, B)

Różne obrazy Apokalipsy

Hans Dürer

Hans Memling

Ignacy Krasicki *Żona modna*

■ Cele:

Uczeń:

- poznaje lub przypomina sobie twórczość I. Krasickiego i tytuły jego najważniejszych utworów,
- poznaje i interpretuje tekst XVIII-wieczny, dostrzegając jego uwarunkowania historyczne (oświecenie i walka o naprawę obyczajów) i wymowę uniwersalną,
- dostrzega różnice między językiem współczesnym a staropolskim i potrafi pracować z tekstem napisanym w innej epoce,
- formułuje własne opinie na temat postaw przedstawionych w utworze.

■ Treści:

- twórczość I. Krasickiego w kontekście założeń epoki oświecenia,
- analiza i interpretacja satyry,
- charakterystyka i ocena bohaterów.

■ Tematy/Zagadnienia:

- Świat przedstawiony w satyrze.
- Galeria postaci i ich charakterystyka.
- Ocena postępowania modnej żony z epoki oświecenia i pana Piotra – męża modnisi.

■ Moja półka:

- Ignacy Krasicki *Żona modna*,
- Jan Andrzej Norblin *Szlachcic*,
- Halina Kurkowska, Stanisław Skorupka *Stylistyka polska: zarys*,
- fiszka z Internetu.

■ Proponowane metody pracy i procedury osiągnięcia celów:

- wstępna lektura tekstu w domu,
- czytanie z podziałem na role lub krótka inscenizacja,
- przypomnienie znaczenia terminu „archaizm” lub wyszukanie definicji w słownikach,
- odnalezienie w tekście i wyjaśnienie niezrozumiałych wyrazów z pomocą nauczyciela

lub słowników,

- gromadzenie i wykorzystywanie informacji na temat wyglądu bohaterów i otoczenia (ubiór i otoczenie jako tekst kultury),
- praca w grupach – odnalezienie cytatów pozwalających na charakterystykę bohaterów
- charakterystyka porównawcza głównych bohaterów,
- wyszukiwanie zastosowanych środków stylistycznych,
- praca ze słownikiem – gromadzenie słownictwa wartościującego, oceniającego postacie
- dyskusja o postępowaniu i poglądach bohaterów satyry.

■ **Osiągnięcia uczniów:**

- uczeń czyta tekst samodzielnie w domu (A),
- zna treść satyry i potrafi ją opowiedzieć (A),
- na zajęciach odczytuje poprawnie na głos tekst lub jego fragmenty z podziałem na role (A),
- rozumie intencję wypowiedzi i funkcję utworu literackiego (B),
- wyszukuje (A) i porządkuje (B) informacje na temat bohaterów i świata przedstawionego,
- charakteryzuje (B) i ocenia postacie (C),
- dostrzega elementy humoru, ironii, satyry (B),
- zabiera głos w dyskusji (B) i uzasadnia własne zdanie (C),
- rozumie pojęcie archaizmu (A),
- bogaci słownictwo (A, B),
- rozpoznaje środki stylistyczne i ich funkcje (B, C),
- robi notatki z lekcji pod kierunkiem nauczyciela (A) lub samodzielnie (B).

■ **Sposoby ich sprawdzenia (do wyboru):**

- relacja z przedstawionych wydarzeń widzianych oczami pana Piotra, jego żony lub obiektywnego obserwatora (A, B),
- charakterystyka porównawcza modnej żony i jej małżonka (A, B),
- tabela z archaizmami wybranymi z tekstu, podanie znaczenia oraz ich klasyfikacja (B).

■ Materiały dodatkowe:

Życie codzienne – oświecenie i klasycyzm

Źródło: <http://www.edukator.pl/portal-edukacyjny/ubior/4537.html>

Przykłady strojów

Moda francuska

Polskie stroje narodowe

„Szlachcic” Jana Andrzeja Norblina

Ogrody w stylu francuskim

Ogrody w stylu angielskim

ERROR: stackunderflow
OFFENDING COMMAND: ~

STACK: